

VOLKRE SMĚRY.

MĚSÍČNÍK UMELECKÝ — VYDÁVÁ SPOLEK „MANES“.

OBSAH ČÁSTI LITERÁRNÍ:

V. Otomar: Dohra. — Drama ve čtyřech jednáních.
Viktor Dyk: Panu Jaroslavu Vrchlickému.
Petr Kles: V jediném chumáči.
Jaroslav Vrchlický: Bohatýr. — Slovo. — Elegie.
Karel Mašek: Otroci. (První pokračování.)
Milan Fučík: Či nejsem cynikem?
Jaro Hilbert: Ztracený ráj. (První pokračování.)
Kronika. (První pokračování.) — Slova k ilustracím. — Zprávy umělecké. — Výstavy. — Soutěže umělecké. —

ILLUSTRACE:

Prof. Jul. Mařák: V přírodě.
K. L. Klusáček: Umění. — Řemeslo.
† Frant. Hošek: Skizza.
Prof. Frant. Ženíšek: Studie.
Jan Preisler: Vánek.
Jar. Špillar: Melancholie.
Jozka Úprka: Odpočinek.
M. Aleš: Črta z pochodu Rakocziho. — Přítel
tří říí.
Prof. Celda Klouček: Vigneta a sgrafitto.

Péčí a nákladem spolku »Manes«. — Vedou: Jaro Hilbert, K. L. Klusáček, Karel Mašek, Jan Preisler a Stan. Sucharda.

Zodpovědný redaktor K. L. Klusáček. — Administrace a expedice v Praze, v Túních č. 8—II.

Literární příspěvky buďte zasílány na adresu: Jaroslav Hilbert, Praha-II. Jungmanova ul. č. 7., nebo Karel Mašek, Praha-I. Rudolfovo nábřeží č. 83.

ČÍSLO 2.

ROČNÍK I.

PROSINEC

1896

JUL. MAŘÁK.

V PŘÍRODĚ.

D OHRA. — DRAMA VE ČTYŘECH JEDNÁNÍCH. NAPSAL V. OTOMAR. —

OSOBY:

Dvorský, podnikatel staveb, 50letý.
 Pavla, jeho dcera, 20letá.
 Soukup, inženýr, 35letý.
 Marta Záleská, 28letá učitelka hudby.
 Karel Budil, 30letý.

Jednání první, druhé a třetí.

(Obsah.)

V třicátém svém roce Karel Budil se zastavil. Chlad a samota vysokých hor, kde stoupal ve stopách Zarathustry, jej sklíčily. Na svahu níže jej opustila Marta, jediná žena, která měla více odvahy, než síly, jíti s ním. Zatoužil po tom, býti dole — a vrátil se. Čekali jej doma: strýc Dvorský, sestřenka Pavla a Soukup, soudruh ze studií. Strýc byl zámožným podnikatelem staveb na venkově, a Karlův soudruh byl inženýrem v jeho službách. Leč i Marta před lety se vrátila a s ní pověst o jejich minulosti. Pavla, která žila jen domácnosti, nemajíc kdy snít a toužit, snad mohla věnovati Karlovi to prosté a vzácné přátelství, po kterém toužil, kdyby nebylo zde Marty, té tajemně mlčelivé ženy, žijící jako učitelka hudby v zátiší. A kdyby nebylo Soukupa, v jehož vzorné domácnosti byla jako doma za nebožky jeho paní, která byla Pavlinou družkou. Soukup žije rovněž jen své domácnosti: sobě a své malé dcerušce. Teprve po příchodu Karlově zjevuje svůj úmysl, ucházeti se o Pavlu. Její otec jest mu ovšem nakloněn. Ona v něm vidí řádného muže, leč její srdce není ještě získáno. Zvyk a vychování jsou na jedné, přichylnost ke Karlovi na druhé straně. Není rozhodnuta. Její otec ji pozoruje i připadá mu neupřímnou a neposlušnou od té doby, co mluví s Karlem. Tento se mu znelíbí. Soukup upozorní jej i na to, že Karel není dosti spolehlivým v kanceláři, hněv otce vypuká ve srážce s Karlem, při které tento nezdrží se v prchlivosti. Následek toho: strýc onemocní a Karel zdrží se v místě pouze ještě měsíc, aby dokončil své práce a pak odejel. Byt jeho jest ve staré opuštěné ville, která stojí na konci velké zahrady při domě jeho strýce.

Jednání čtvrté.

(Byt Karlův. Pokoj: v levo v rohu postel se záclonami, v pravo vedle ní okno, skoro docela zastřené, takže je přítmí; v pravo v rohu stůl, na něm pouzdro s revolverem a nad ním hodiny, jednotvárně tikající. V pravo u zdi před stolem pohovka. U stelu židle. Obraz a zrcadlo. Květiny. Silná vůně. Pozdní odpoledne.)

Karel (značně sešlý, usnul na pohovce vysílením. Probouzí se; usedá.) Tedy jsem přece jen usnul. Ah, to jsem krásně spal! Co se mi to však zdálo? Jakobych byl zase maličký, tak pětiletý a nechali mne doma: Dal jsem se do pláče; někdo mne zavřel. Tu přijde maminka a tluče na dvře.

»Ubohý hošíku, zase tě nepustí ven!« tak jsem ji slyšel. (Nové údery.) A zas ty rány. (Přejede si čelo.) Ale vždyť to je tady! Pavla, to je Pavla, já věděl, že přijde!

Soukup. Otevři Budile, u všech všudy. Snad jsi nám neumřel za ten měsíc?

Karel (jde ke dveřím a otevře). Ah, to jsi ty, Soukupe.

Soukup. Tak mne pusť. Či hněváš se na mne dosud? Bylo by to hloupé, kolego!

Karel (sklesne do pohovky). Já nic nevím (přejíždí si čelo), že bych se hněval. To přece jsi ty, Soukup. Přece jsme od malička byli kamarády.

Soukup (rád). Vidiš, tos dobře řekl, Budile. (Povznešeně). Naše dávné přátelství mi nedalo, abych tě nenavštívil. Vím, že chceš již zítra nám odejet. Hloupost! Starý, když slyšel, že jsi za čtrnáct dní byl se vším hotov, a že jeho návrh je přijat, chce tě mermomocí podržet, a proto mne sem poslal, abych vyjednával. Hlupák — mezi námi řečeno — nemusel tolik offertu škrtit, beztoho by mu dali práci tak jak tak.

Karel: Já ti nerozumím.

Soukup. To je divné. (Pomlčí.) Celý měsíc jsme se neviděli. Jak jsi sestaral, hochu, o celý rok. Kdyby tě tak viděla Pavla.

Kare. (trhne sebou). Pavla?

Soukup. Nu, já to pochopuji. Takové rozčilení! Na štěstí dopadlo to lépe, než jsem si myslel. Starý Dvorský sic onemocněl, ale přece jen se z toho vykřesal. Čekal jsem, že budou z toho soudy a kdo ví jaké spletky. Víš, co jsi tomu starému řekl, bylo pod paragraf. A Pavla také div nestonala; měl jsem oba co těšit.

Karel (při jménu Pavla se vždy zachvěje). Ano, Pavla, (tišeji) mluv mi o Pavle.

Soukup. Jak rád bych o ní mluvil, o tom anděli! Jaké to rozumné dítě, jak je poslušná. Když seznala, že otec trápí se pro její domnělou tvrdošijnost, sama mu řekla, že teď teprve prohledla.

Karel (vstane a chodí po pokoji).

Soukup (sleduje jej, nejistě). Prání otcovo bylo... víš, myslel si chudák starý, že umře, a chtěl nás vidět blaženy, a svou dceru v pevných rukou,

tak aby nemusila se ničeho obávat. On ví, že ve mně by našla nezdolnou oporu.

K a r e l (pohlédne na něj a jde dál. Zastaví se u stolu, vezme pouzdro s revolverem a prohlíží si je).

S o u k u p (jej pozoruje a v předtuše vstává). Je mi líto, kolego, že tvůj úmysl je tak pevný, nás již zítra opustiti. Nicméně nemůžeme tě v další dráze zadržet. My nemůžeme tvému budoucímu štěstí býti překážkou. Když nechceš přijati návrh pana Dvorského, tedy přišel jsem se s tebou rozloučiti. Buď s Bohem, kolego. Měj se vždy dobře; od srdce ti toho přeje tvůj přítel. A jestli ti bude libo, dej nám o sobě vědět, abychom mohli zaslati ti s Pavlou zprávu o našem sňatku.

K a r e l (vykřikne). A já tě zabiju! (Namíří revolver.)

S o u k u p (zavravorá ke dveřím. Rázem otevře a prchne. Z venčí.) Pomoc! (Je slyšet kroky odbíhajícího.)

K a r e l (odloží revolver a vzpomíná se). Co jsem to zas udělal, Bože, můj Bože. Což mne ďábel docela spoutal? (Chopí se za hlavu. Chodí po pokoji; za chvíli.) Tolik nocí jsem nespál. Teď jsem na chvíli usnul. Na všechno jsem zapoměl. Co to tu mluvil ten člověk? Proč sem šel? Byl jsem tu sám, v celém domku nikoho. (Jde k oknu.) To je ta zahrada, kde mne políbila Pavla. A tam vidím ten dům, kde bydlí. A tamhle zahradou jde ten člověk, jenž tu byl a se mnou mluvil. Je to Soukup. Ne, ještě jsem se nepomátl, ještě jsem neztratil paměť. (Chodí po pokoji.) Kdybych na všechno byl zapoměl a nejvíc na tebe, Pavlo! Tys byla nevěrná? Ne, ona přijde. Ona přijde! (Slyšet je kroky a pak zaklepání. Karel otevře náhle.)

M a r t a (zjev neobyčejné energie, vejde). Co to tu bylo? Potkala jsem Soukupa. Sotva jsem ho poznala, jak vypadal. Zašla jsem, aby mne nepotkal; on však tak jako tak se nedíval.

K a r e l. Nic tu nebylo. Co ty tu chceš, Marto?

M a r t a. Divíš se, že sem přicházím? Jdu sem umřít Karle. (Sklesne do pohovky.) Ah, snad mne více nezapudíš od sebe, hochu. (Rozhlíží se po pokoji.) Máš to zde hezké v té zastrčené ville, kde nikdo nechce zůstat. Skoro hezčí než tam ve Vídni. Ale ne, tam, tam to bylo přece jen hezčí; co říkáš, Karle?

K a r e l (stojí zády k oknu, ruce složené a naslouchá).

M a r t a (pokračuje). Tam jsi neměl takové pohodlí, ale bylo tam útulněji, nežli zde. Tam

zpíval v okně vesele kanár celičkový den. Měla jsem ho tak ráda. Víš, jak jsi žárlil na něho, když jsem ti říkala — a tys tak rád bloudil v Prateru. — Pojdme již domů, kanárek bude mít žízeň, já na něj zapoměla. A když jsem tenkrát se ti bránila, víš, doma, žertem, že nás uvidí, šel jsi a zastřel jsi klec, aby se nedíval. Měl takové černé oči, ještě tmavší a snad hezčí, než ty. (Pomlčí.) Ale tady je tak — těžká vůně a tma. Proč neotevřeš okna? Neříká se darmo, že tu straší. Já bych tu nechtěla být ani za nic. (Vzpomíná.) — Tenkrát ve Vídni jsem byla přece jen pořádné děvče. Byla jsem subretou nic více než týden, a to ještě z hlouposti a bídy. A pak jsi přišel ty, ty můj hochu! Jak jsem byla dřív nešťastná v tom »Wiener Luft«, tak jsem potom byla šťastna, až příliš — nezaslouženě šťastna. Ty jsi přišel a byla jsem tvou dříve nežli jsi věděl. — A po těch krásných dnech, kdy jaro se nám dívalo do oken — brr, přišel čas osamocení, přišel pořádný život mezi rozumnými lidmi a konečně — ten úpadek největší: přišla jsem sem.

K a r e l. A proč jsi sem šla, proč jsi sem jen chodila, Marto!

M a r t a (pokračuje). Zde mezi těmi šosáky měli jsme se vidět. Zde, kde jsem myslila, že mne nikdo nenajde. A ty jsi sem přišel a s tebou všechno, čeho jsem se bála. (Obrátí se na Karla.) Ale proč mlčíš, můj hochu? Vid', odstonal jsi to? Vypadáš opravdu tak hanebně, že sotva jsem tě poznala. Tenkrát, když jsem uslyšela — ani nevím již, kdo mi to řekl, že jsi tady — ó jak mi zabušilo srdce, to ubohé, hloupé srdce! Jak asi vypadáš, jak jsi se změnil? A ty pouze: Hráváte zde někdy, slečno? Ani jsem nevěděla, že se ptáš. Viděla jsem jen tvé oči, byly to tytéž, jako tehdy. ale byl jsi hezčí, hezčí než tenkrát! Pamatuješ se tady, ten první den? — Ó jak jsem trpěla tu chvíli. A pak večer, když jsi se rozohnil, ani nevíš, jak ti to slušelo. A ti šosáci zatím ohlíželi se druh na druhu a litovali tě v duchu. A pak přišla ta komedie — prosím tě, co tě to napadlo, žebrat u těch lidí? A pak na konec přišlo to nejlepší. Namluvili starému, že umře, on přinutil dceru, aby se zaslíbila Soukupovi a teď, jestli tu zůstaneš ještě pár dní, můžeš jít na svatbu, hochu, ale ne na svou. A na můj pohřeb, chceš-li.

Karel (přejde pokojem a zastaví se u Marty). Proč mluvíš, Marto? Já nevím, co povídáš. Já jsem za ten měsíc odvykl lidem. (Chodí). Celý ten čas bylo tu tak hezky, tak ticho! Jen hodiny šly, jen otevřeným oknem slavík mi zpíval. Tady v křoví je, miláček můj. (Ukáže ven.) A v nocích, kdy jsem nespál, slyšel jsem z dálky zvony a hvězdy mi svítily a byly chvíle, že jsem byl šťasten, nevýslovně šťasten! To bylo v půlnocích, kdy jsem měl ony okamžiky nebeského štěstí... Nebylo více zápasu mezi mozkiem a srdcem. Nebylo Fausta. Všem jsem rozuměl, všechno jsem miloval.

Marta (vášnivě). Ty hezky mluvíš — neslyšela jsem tě dávno.

Karel. Nějaká dobrá stará žena sem přišla někdy, abych neumřel hladu; ani to jsem nežádal. Co mluvili tam — naproti, o mně, bylo mi jedno. Jen jedno jsem věděl: Pavla že mne miluje, a že nepůjdu dřív, dokud ji neuvidím.

Marta. Ona tě miluje a ty ji také. (Vstane zvolna a jde k oknu.) Měl bys tu mít aspoň klavír — chtěla bych ti něco zahrát. A zpívat se mi chce, zpívat, jako nikdy dřív. Kdys byla já ti slavíkem. (Slabě popěvuje.) Škoda toho milování, že netrvá do skonání. (Zastaví se před obrazem), Ah, máš tady obraz: die Lebensmüden. Je to tentýž, který jsem ti dala ve Vídni? Tenkrát, když jsme šli po Příkopech, tolik se nám líbil. Stáli jsme na chodníku před výkladní skříní a tulili jsme se k sobě, páž v páži. Jakoby

to dnes bylo. Srdce mi bušilo tak vesele v hrudi. Slunce tak jasně svítilo!

Karel. Já na všechno zapoměl, Marto. (Dívá se na obraz). To jsou dva zemdení — to jsme my.

Marta. Tehdy přála jsem si s tebou umřítí. Víš, jaká jsou přání první lásky? Ani jsem netušila, že může přijít okamžik, kdy také my bychom se mohli vzít za ruce a společně skočit do vody. (K obrazu.) Ona pláče, ta žena, on ji strhává do vln — kdežto my, Karle, pojď, umřeme spolu!

Karel. Umřít? — Nikoli, Marto. Život je tak krásný, život je příliš krásný a nikdo to neví. Ti hloupí lidé, kteří jej utrácejí hanebně, o tom neví. Já též o tom nevěděl. Ale ty noci, kdy jsem chodil zde sám, otevřel se mi celý vesmír a všechno jsem pochopil. Pochopil jsem štěstí života. (Sklesle.) Ale tobě marno to povídat.

Marta (na pohovce). Já tedy umru sama, věděla jsem to cestou sem. A šla jsem. Jak mi bušilo srdce — a teď? Teď jde ticho.

Karel. Ten obraz! (Shodí jej.) Žít se mi chce! Tolik se mi chce žít. — Snad se nebáli o Pavlu? Vidím do zahrady. Zde bych byl s ní chodil, sem v to zátíší bych byl zapadl a bylo by dobře se mnou, navždy bych byl šťasten. Oni se však báli, oni nevěřili.

Marta. Oni ti uvěří, až mne tu nebude, Karle. Ah, ty budeš šťasten. A já — konečně také. (Složí hlavu na ruce.)

Karel. My bychom se rozešli stejně, Marto! Znáš můj sen: jest jím svoboda, svoboda za každou cenu. Ty jsi mne ve Vídni snad ani nepochopila, pak přála jsi mně dlouho svobody, až dnes jsi se znovu na mne těžce zavěsila. Chci býti nadčlověkem, a ty mne táhneš zpět. Ale Pavla nic takového nečiní. Ona je jakoby zátiší v přírodě. Jdu rád k ní daleko od lidí, od těch zlých lidí. Stromy a květiny a skály ty mi nerozumí, Marto, a přece je mám rád; a také mně se zdá, že ty stromy a květiny a skály mne milují. Takové přátelství dodává síly, a v něm lítá vysoko duše. Já nevím, jestli mi rozumíš. (Vznešeně). Jest ona vskutku čaruplná jak snění dítěte. Vždyť je to ještě dítě, Marto, a ty? Ty máš život za sebou. Nedivím se ti, že chceš umřít.

Marta (vybuchne zoufale). Co chci já bláhová? (Sklesne na pohovku, tišeji.) Odstroj mne, Karle, jako tenkrát. A vlasy rozpoutej, ty černé vlasy, které jsi voněl tak rád. Ale ne, svléknu se sama. Půjdu spat, hochu. Vidíš, já jsem také nespala a snad i déle než ty. A pak jsem vzala tuhle trochu léku. (Vyndá lahvičku opia.) Kdybys věděl, jak to opijí. Jaké krásné věci se mi budou potom zdát. (Svlékne se do bílých šatů.) Připij si se mnou, jako tenkrát večer — tato sklenka se nerozbije. (Chce se napít.)

Karel. Nech toho, Marto! (Běře jí fiolu.)

Marta (ji vyrve.) Dej sem, ať usnu. (Pije.)

Karel (položí jí ruce na hlavu; cizím hlasem.) Spi tedy sladce, Marto.

Marta (ovíjí mu ruce kol šíje.) Dej mi ještě políbení, Karle.

Karel (ji políbí). Neměli jsme se nikdy sejítí, Marto — nikdy!

Marta. Byl to náš osud, Karle. Nechtěl bys umřít? Smrt je tak krásná.

Karel. Já také umru, Marto.

Marta. Se mnou? Je možné to štěstí?

Karel. Až přijde Pavla, Marto.

Marta. Ty bys chtěl tu žít — mezi těmito lidmi? Já k nim více nepůjdu.

Karel. Usni, až vstaneš bude ti dobře. Bude ti dobře, Marto.

Marta (v deliriu). Umění — jaký to božský sen — mohli jsme jej snít? Zde, zde mezi těmito lidmi? (Zasténá.)

Karel. Co je ti, Marto?

Marta (vášnivě, tiše). Miluj mne, jako ji máš rád! (Lekne se.) Ale jestli sem přijde ona, nechej mne tu, miláčku. Tam. (Ukáže z těžka k posteli.)

Karel (jde k ní, rozhrne záclony a vede Martu).

Marta (jde zvolna a sténá.) Jak se mi točí hlava — pomalu — drž mne, podepři mne líp, Karle!

Karel (uloží Martu, sedne k ní, vezme její ruku).

Marta (zaúpí). Karle!! (Celým tělem se zachvěje, pak je bez hnutí.)

Karel (po chvíli ticha). Volal mne někdo? (Otevře dvěře.) Nikdo. (Delší pauza; hodiny tikají. Vráti se

k Martě a uchopí ji za ruku.) Ona spí, snad ani nedýše. Ona mne slyší, její duch je zde. Marto! zazpívej mi ještě a já budu ti povídat pohádku. (Pausa.) Byl jeden král, starý král a měl mladou dceru. Takové zlaté vlasy měla, že slunce jí závidělo. A byl jeden kouzelník, nebyl starý ale přísný kouzelník a ten měl zahradu a nikdo nesměl vidět, co má v té zahradě. Tu jednou povídá princezna: Musím vidět, co kouzelník má v zahradě a šla. A jak se dívá přes vysokou zeď a jak se dívá, co vidí zlatovlasá princezna? Vidí zahradu plnou růží a krásných květů a pěšinky ze zlatého písku a na nich se prochází děťátko, krásné jak anděl a má vlásky z pravého zlata, takže lesk jejich jest plamenný a spálí všechny oči. Princezna jen uskočila a již omdlela. Donesli ji domů a rozstona-la se. Povídá král: Jaká to nemoc? Mlčí, nic neřekne. A tu přijde z daleka doktor. Ptá se, co bylo? Děťátko viděla, zlaté má vlásky a z ryzího zlata. Miluje děťátko, miluje strašně! Kdyby je mohla jedenkrát vidět! Ale ten kouzelník celou ji schvátil. Nemůže chodit, nemůže k oknu, a tam za zdí chodí to dítě. Poznal to doktor, poznal to mladý. »Půjdu,« tak povídá, »sám pro to dítě. Vezmu ho čaroději. Ona až uvidí zase to dítě, zas bude zdráva.« Ale jak vzít, vzít to dítě? Aby ho vzali, musí pryč vlasy. Půjdou pryč vlasy, a není to dítě. Myslí tak doktor, myslí tak mladý. (Vstane a chodí.) Ta pohádka nemá konce. (Přistoupí k zrcadlu.) Někdo mne poslouchá? Kdo to tam stojí? (Sejme zrcadlo, přistoupí k oknu.) Jak jsem se bál! Teď jsi slyšela, dušinko, uleť. (Otevře okno pak chodí.) Opravdu, jaká tu těžká vůně, jak řekla Marta. Kdy to řekla? Jak je mi smutno, jaká hrůza, když ona nejde.

FR. HOŠEK.

SKIZZA.

A ona přijde. Hlava mi jaksi neslouží a přece, přece — —. Musím jít k oknu a nadýchat se čerstvého vzduchu. (Dívá se ven). Hle, ten krásný večer již přichází. A zas bude zpívat, zas bude zpívat ten slavík, který mi zpíval zde celé noci oknem. Ze zahrady, kde jsme se milovali. Ze zahrady, kde mne políbila. A my se budeme zase milovat a nikdo nás neroztrhne. A takle ji obejmu. (Objímá Martu.) A pak zastřelím slavíka, protože nesmí už zpívat víc žádnému jinému, takhle ho zastřelím. (Vezme revolver a vypálí oknem ránu.) A pak zastřelím i ji i sebe, a půjdeme

k Martě. — (Jde k Martě a zastře ji docela). Proč jsem střílel? Aby to slyšela? Výstřely tonoucích! Ah, jak bolí mne hlava! Vzduch, více vzduchu! Světlo, více světla! — Kdo to řekl? Já to říkám, protože umru. Zabíjím Martu, zabíjím slavíka, zabíjím Pavlu!

(Lekne se.) Já nic nevím. (Potácí se.) Země se točí, slunce se točí —. (Z okna) Ah, slunce, celý život jsem toužil po tobě, chtěl jsem být tak vysoko, měl jsem tě tak rád! Ono je tamhle . . . Zahrada žije! Jsou tu lidé! Co chtějí ti lidé? Všichni stojí a stromy letí, květiny letí a růže letí a ona, ona!! (Odskočí od okna. Je slyšet běžící kroky. Dvěře se rozletí. Proud červánkových paprsků padá dveřmi do pokoje. Pavla v modrých, světlých a lehkých šatech se zjeví.)

Karel (řítí se jí k nohám, revolver upadá). Pavlo, slunce moje! (Klečí jako v modlitbě, hlavu k zemi.)

Pavla (vykřikne hrozně). Pro Krista, Karle! Co je s tebou?! (Vrávorá na zeď s rozepjatýma rukama.)

(Kroky z venčí několika mužů.)

Hlasy: Zde padla rána! Pozor!

Soukup (z venčí). Tady je to, ty dvěře. Všechny nás postřílí! Pavlo!

(Na prahu zjeví se příchozí.)

(Opona padá.)

PANU JAROSLAVU VRCHLICKÉMU.*

Při čtení kritiky p. B. Ptáčníka „Písní Poutníka“.

To byla vážná chvíle Sabbatu!
Jak ode všech jsou opuštěny dvory!
A bílá ruka, v křeče záchvatu,
hrá variace na »Memento mori!«

Odešli! Přijdou?! Není návratu!
Roj hallucinac věrným zůstal, chorý.
Co ještě zbylo?! Kdo to zpívá tu?!
Je marno všechno — vysíleny vzdory!

A v okna civí ona Příšera,
ta, která kdysi spila Baudelaira,
ta Nepřítelka, žena — nízká hluboce!

A cizinec-li kolem dvorů kráčí:
jednomu teskno, zoufale, až k pláči,
druhý se chechtá, drze, divoce!

VIKTOR DYK.

VJEDINÉM CHUMÁČI. — NAPSAL
PETR KLES. — Veliký hospodářský
dvůr. Ze stájů proti bytu hospodářů
ženou krmný dobytek k prodeji na jatky.

Před okny bytu stojí stará, šedivá paní v čepci,
s naduřelým životem, s energickou tváří. Vlast-
nice dvora. Bezzubé čelisti smýkají se jí o sebe
v podivném přežvykování, a jak přilehnou při
každém přesunutí, svaly na lících a skráních silně
vystupují.

V tom přežvykování je rozvaha člověka pro-
dávajícího svůj dobytek, který po řadu týdnů
pilně krmil. Člověk hospodář dodával si tu pře-
žvykováním klidu a umiňoval si, že ho taškář
řezník tak snadno nezkrátí.

Ruce staré paní, sevřené v pěstě, opíraly se
o neforemné boky. Snad tak volněji dýchala.

* Vyhovujeme toliko přání pana V. Dyka, když tu uvá-
díme, že báseň zaslal nám dříve, než první číslo »V. Sm.«
vyšlo, napsal ji, aniž o feuilletonu v něm věděl. *Red.*

Nehýbala se s místa, ale stála tu pozorna
a hotova, každé chvíle vzkřiknouti přes rozsáhlé
nádvoří.

Veliký, lalochatý dobytek pohýbal v tupém
vyděšení hlavami, za něž byl těžkými řetězy
spoután v tłum. Jeden z těch starých, vyslouži-
lých tahounů, který teď asi tušil temně, že náhlý
blahobyt na krmníku přece jen neskončí dobře,
položil v dobráckém kamarádství hlavu přes hřbet
svého souseda, příkrčil se a hleděl vyděšeně
stranou.

Mladičké děvče s hezkou snědou tváří, ztý-
ranou těžkou prací, surovostmi a sprostotou —
služka ze stáje — bilo do dvou volů uprostřed,
kteří svésili hlavy a nehýbali se.

Vysoký, ramenatý řezník stál v samém středu
chumáče a rozplétal sdrhnutý řetěz. Jeden z volů
trhl sebou prudce pod jeho holí, která mu mířila
přes oči. Hlavy ostatních spoutaných hnuly se
ku středu řetězu, kde jím zacloumal poděšený

holí vůl. Teď jakoby byli teprv ucítiti nezvyklé pouto od hlavy k hlavě, které je mátlo a děsilo. Rázem srazil je strach v pevnou kupu, plec na plec. A již několik volů kladlo smutně a dobrácky hlavy přes šíje a hřbety soudruhů, v hrubém, nemotorném a truchlém laskání. Osaměle poutání po dlouhou dobu a teď ve strachu náhle sobě blízcí, v jediné hromadě, dýchali k sobě dlouhým dechem široce rozevřených nozder.

Bylo viděti jen část mladého, útlého poprsí holčice a hlavu její v tísní a roji širokých hřbetů a šíjí.

Mladičká její tvář, s měkkou ještě linií zarůžovělých líček! Tvář se zbytkem hrůzy znásilněného dítěte, s bolestně hloupičkou pýchou že už jí nic není skryto ze špinavých tajemství života, a s troškou vzdoru, se kterým vymkla se silným pažím vousáčů a se kterým drže, bez vyzvání říkala do očí mužům: »Ano, proč ne, chceš-li, co je na tom, to já všecko už znám, ale musím také já chtít, rozumíš?«

Tato tvář ocitla se uprostřed v tlumu širokých plecí a hřbetů, tíhnoucích k sobě v tupém popudu celou vahou své těžké, potácivé hmoty. Slepá, těžká vlna velikých těl, která vzedmula se k ní z prava i leva, aby jí volně a tiše žebra polámala cestou a ztrnula pak v němém civění v tupém kymáčení hlav a dlouhém oddechu slizkých chřípí, naplnila jí oči velikým dětským strachem proletářů.

Vyděšený starý vůl, tísněn několika jinými hnul se slepě hlavou ku předu vztýčenou po nejbližším hřbetu, aby měkce o něj zatkl slintavou svou bradu na lalochaté šíji. Podobal se velikému, ztloustlému starci, který léta už jen se procházel drobnými krůčky a náhle popadnut strachem, chce utíkat a hrozí svaliti se na růžové dítě. Rozložitý roh jen jen se nezaklesl o prsa holčiny. Stará paní pod okny vzkřikla něco, nehýbajíc se s místa a rozčileně držíc sevřené pěstě ve vzduchu nad oběma boky. Vůl přirazil bedra holčice k zadku kamaráda a tíhnul chřípěmi po jeho hřbetě, dlouze ssaje jeho výpar a hledě stranou zkrvavenýma očima. Tváří děvčete trhl se výraz dětsky plačtivý. Řezníkova hůl

třeskala o čumáky melancholicky skloněné, veliké, truchlé oči mhouřily se pod ranami, slintavé brady zvedaly se se hřbetů a zadků, chumáč se zakolísal, řetězy napínaly se od hlavy k hlavě a kolem holčice se uvolňovalo.

Když boky její ještě sevřeny byly dvěma plecemi, muž náhle odhodil hůl. Byl jako omámen páchnoucím dotykem velikých těl a hltavým vdychem, jímž rozvíraly se široce nozdry volů na hřbetech soudruhů. Byl vzbouřen ve svém divošství tísní mladých boků lehkomyšlné holčice mezi plecemi dvou tupých, ztlustlých zvířecích těl a drážděn bezmocným, plačtivým výrazem dětských líček, výrazem, kterým zvedl se mu náhle k hlavě opojný, dusný opar vzpomínky jeho surových pohlavních triumfů. Vzepřel se stehny mezi oběma voly a vztáhl bled a udýchán velké, zachvívající se ruce po její kyčlích.

To nebyl pouhý hrubý žert. Divoká chtivost svítila mu v očích a zapomněl docela na pustý vtip, kterým jindy v podobných situacích projevoval kavalírsky svůj povýšený, nabažený klid. Byla to tvář vážná až k vraždě.

Jak se setkaly pohledy obou lidí, hrozný strach projevil se na tváři holčice, strach, proti němuž dřívější její úzkost byla nevinnou hrou. Vzkřikla dlouze a drsně. Něco kmitlo jí v očích jako v pohledu dítěte, které již zase týrají. Již zase je tu takový vousáč, který ji sevře, až ztrácí dech —.

Jak ji srazil k sobě, už jenom polohlasný, drsný oddech dral se jí z prsou, paže a víčka klesaly jí bezvládně. Tak hrozně němé to bylo —.

»No, no, slyšíte!« vzkřikla stará paní pod okny, s oběma pěstěmi už zase klidně vetknutými o boky.

Pustil ji. Oba třásli se jako listy. Ona jevila v tváři mdlý pokus, skrytí hanbu a zmatek výrazem uličnictví, v němž patrně viděla přiměřenou sobě prozatím formu přemožení života. Potácěla se.

Muž odplivl, či zaslíntal spíše, polo ještě bez dechu a náhle brunátně ve zbledlé tváři, jak shýbal se lhostejným, pomalým posuňkem pro hůl.

Stará paní pod okny živěji přesunovala bez zubé čelisti, jako v nějaké vzpomínce bodlivé.

FR. ŽENÍŠEK.

STUDIE.

BOHATÝR.

Žil na severu král,
rád pil a rád se smál
a každému, kdo k němu přišel,
a jehož prosby, nárek slyšel,
vše z plné duše dal.

I přišel první syn.
Byl otce svého stín,
a hrdě pravil: Dej mi moře,
kam dojde teď po prostoře
s vším, co má jeho klín.

Král pil jen a se smál,
a synu moře dal.

Syn druhý přišel pak,
stál před ním jako mrak:
Dej hory mi a lesy, pláně,
chci lovit jeleny a laně,
mým budiž sob i pták.

Syn třetí přišel též:
Přec není, otče, lež,
máš poklady vždy v země hloubi,
kde s rubínem se perla snoubí,
jest plna prý jich věž.

Král pil a jen se smál,
a synu hory dal.

Král pil a jen se smál,
poklady synu dal,

Tak rozdal vše ten král,
a dál pil a se smál.
Tu přišla chudá dívka z lidu,
zjev její celý jevil bídu
a hořký, hořký žal!

Co chceš? se tázal král —
Tvé srdce!

— On je dal.

Jen usmál se, číš k nebi zved,
co bohatýru celý svět,
on věděl, kam jen kolem hled,
že on je pravý král!

SLOVO.

Tak padne slovo jen
ve nestřežené chvíli,
a štěstí vše jest sen,
jest víno, jež jsme pili.

Jak z tenkých pavučin
je všecko blaho stkáno,
ptačího křídla stín,
a vše jest rozerváno.

A dopito je teď,
jen hořkne na rtu posud;
proč nikde odpověď?
Bez milosti je Osud.

Jen muška zavadí
oň ve svém letu plachém
a již má po mládí
a již se chvěje strachem.

Jen slovo potlačit —
kde jste ó dnové krásní?
My mohli dlouho být
bez toho slova šťastní!

ELEGIE.

Hluboce v duši mi táhne cos jako hlaholy zvonů,
slavnostní nálada vlá z tonů těch písni mi vstříc.

Jásati chtěl jsem »Evoe!« zrovna jak v mladosti dobách,
bíle prostřel jsem stůl, poháry postavil naň.

Staré víno, paprsk v němž ohně Héliá dřímá,
tříštilo granáty své o číše zlatistý kraj.

Růže, žhavé růže mezi poháry kolem
v závratí radosti své po stole rozházel jsem.

Nevím, jak se mezi ně dostaly stříbrné astry,
jeseně mrazivý dech pojednou vstříc mi z nich vál.

Duma náhle povstala jakás, podivná, cizí,
usedla v myšlenek střed Banquův jak příšerný duch.

Rázem utichly v duši mé slavné hlaholy zvonů,
sotva ret číše se dotk, zhořknulo víno v ní již.

A jen smutek, smutek, hluboký, bezměrný smutek
hlubinou duše jak mrak nad spícím jezerem táh.

Po všem, tedy po všem! Mladosti pukla již radost,
uvadly růže vše kol, laury vše požaty jsou.

Po všem, tedy po všem! Nelze se radovat, těšit,
nadarmo ptáš se jen »proč?« Odpověď nezní ti v sluch.

Po všem, tedy po všem! Zavřena okna i dveře,
únava, stáří a trud, příšerní hosté jsou zde.

Sedí v kruhu, vyhaslým zrakem ve tvář mi civí,
mlčí a nehnou se dál, únava, stáří a trud.

Venku vichr naříká, poslední tramway v něm cinká,
spáti, ó spáti, ó spát, posledním lékem tu jest.

Spáti, ó spáti! — Takto jen unikneš příšerným hostům,
běda však po ránu zas sklenný jich vítá tě zor.

JAROSLAV VRCHLICKÝ.

O TROCI. — NAPSAL KAREL MAŠEK. (PRVNÍ POKRAČOVÁNÍ.)

Asi jeden den domnívala se Božka, že zvítězila; pak nabyla holé jistoty, že stala se snadnou kořistí. Ale bránila se tomu domnění ze všech sil oněch citů, kterými provázela bytost Karlovu.

Trvalou touhou po muži stala se citlivou; seznala potom Karla a domnívajíc se o sobě, že duševním životem převyšuje ženy svého okolí, měla za to, že ona jediná hodí se ke Karlovi, jenž zdál se jí rovněž podivně osamělým v malém životě. Vypěstovala v sobě uměle lásku k němu — a byla pak přemožena. vzdala se snadno, ihned, bez boje, tak že vítězství nad ní nemohlo uspokojiti ani jeho samolibost, a pak — vždyť on jí ani nechtěl, vnutila se mu.

A potom ona teprve poznala, že ve své touze a opuštěnosti přilnula k němu citem až šíleným.

Jako on mohl jej pochopit?

Celý jeho život byl plný takových úspěchů, surové síle jeho mužství pokořila se každá žena, nenaučil se nikdy toužit, neznal muk neukojené vášně — a vzpomínek měl tolik, že jej netěšilo jimi se probírat. Někdo trhá květy lásky ze záliby — jiný sráží je při procházce hůlkou, protože náhodou vykvetly u jeho cesty a tak činil Karel. — Ničeho si nepřál a po ničem se mu nestýskalo — v tom stavu živ byl vždy řadu dní a jsa jím utýrán vzchopil se pak ze vzdoru, probudil v duši trochu ruchu a hledal změnu.

V takové dny jedině bývala Božka šťastnou, neboť pak se jí zdávalo, že je nutnou jeho životu a že on jí alespoň trochu náleží. —

Ostatní její dny přesyceny byly neklidem.

Probouzela se se vzpomínkou na něj a vzpomínka ta během dne vzrostla v touhu; hodiny ubíhaly pomaleji a pomaleji a jí zmocňovalo se strašlivé chvění, bázeň, že ho neuvidí, že bude oloupena o tu chvíli, kdy jí přáno jej viděti, poslouchati jeho hlas, opírat se o jeho rámě —

a pokorně čekati, bude-li on tak vlídným a políbí či obejmě ji . . .

Denně si umiňovala: Dnes, dnes konečně mu řeknu, jak strašlivě jej miluju a jak strašlivě trpím . . . Dnes vynutím z něho přiznání, chová-li pro mne přece trochu citu . . .

Ale když dostavil se večer a Karel přišel, když počali mluvit o všedních příbězích dne, klesla její odvaha a zmizely úmysly. Byla bezbrannou. Zbývalo jen pokorné mlčení, bez výčitek — neměla k nim práva; sama se mu vnutila a bála se, že by ji proto odpudil, že již tak je mu svojí láskou obtížna. Bázeň před směšností stavěla hráze jejímu chování — a tak šla za ním jen s neskonale lítostí, která stejně trpkým, tísnivým pocitem svírala její nitro jako láska. Ten fyzický pocit v prsou byl stejný v bolesti i ve štěstí.

* * *

Lítost, nesmírná lítost naplňovala všecky její dny. Nebyla to závist, co cítila, bavil-li se v jiném kruhu nebo zajímala-li jej řeč, která nedovedla zaujmouti také ji — závist je nepřející a ona chtěla jeho štěstí. Nebyla to také žárlivost — vždyť s tou smísen je hněv a ona hněvati se nedovedla, dovedla pouze býti nešťastnou a byla jí stále, jakmile byla od něho vzdálena, jakmile se domnívala, že baví se jinde; i tehdy když vypravoval jí o tom, co přes den či minulého večera konal a viděla, že dovedl býti spokojen bez ní. A nejenom lidé vzbuzovaly v ní tuto žárlivost bez hněvu, ale i mrtvé předměty — kniha, obrazy, krajina, konečně i cigareta — které jej těšily a kterých mohl užívati bez ní.

Podmaňovala ji veliká láska, které nedovedla se vymknouti, třebaš poznávala, že přece jen Karlovi není ničím, že celé řady dnů je mu lhostejnou; třebaš věděla, že svým vnitřním utrpením povznesla duši svou nad duši jeho, přesyčenou a umdlenou, že ona by skutečně zasluhovala odměny za svou oddanost. Byla k němu přikována velikou smyslnou láskou a ta nesla sebou vlastnost činící ji tak nešťastnou: velkolepé sobectví. Chtěla mu otročit způsobem nejpónížejším, cítila v sobě odvahu, páchat k vůli

němu zločiny — ale chtěla, aby tak nesměl pro něj činiti nikdo jiný, aby sama mu byla vším.

A přece jednoho nepřála si nikdy, snad na to ani nevzpomněla: nikdy nepřála si býti jeho ženou. Viděla by jej pak spoutaného, ne tak silného, jakým nyní se jí zdál, a jistě by přestala jej milovat.

* * *

Brzy přestaly procházky v přírodě. Chladné večery nepřály lásce.

Božka zdráhala se navštěvovati Karla v jeho bytu ale dovedla to provésti tak, že se zdálo, jakoby její matka ani netušila, že on celé večery tráví sám s Božkou v malém pokojíku této.

Tam čekávala jej denně s touhou vždy větší, rozčilena očekáváním, rozlítostněna, opozdil-li se o chvíli a uchváčena divou radostí, když přece přišel. Pak vrhala se mu na prsa v divokých záchvatech, v zuřivé lásce zatínajíc zuby své do jeho silného krku. —

Tam pronásledovala jej vzpomínkami, když přijíti nemohl a zasypávala výčtkami lidi, v jichž společnosti večer trávil.

Když nepřicházel, upadala v malomocné zoufalství. —

Nešel. Minuty mýjely a její netrpělivost rostla bez hrází. Přece se nezmínil o tom, že by byl poután jinam. Proč na ni zapomněl? Chvíli poddávala se odříkavé resignaci, bojíc se — ať jakkoli — jednati, aby svým chováním jej neodpudila. Pak se rozhodla, že jej vyhledá.

Mříž na pavlači, uzavírající byt Božčiných rodičů, byla zavřena na klíč.

Proto! Proto on nemohl na chodbu, proto nemohl zaklepat na dvéře jejího pokojíku — nemohl přec zvoncem burcovat kohokoli a s hněvem jistě odešel, že snad její neopatrností bylo zaviněno neobvyklé zamknutí mříže . . .

Za chvíli klepala na okno jeho bytu. Neozýval se nikdo — ale uvnitř bylo světlo za záslonami, slabé, blikavé světlo. Klepala znova — opět nadarmo. Zabušila — světlo shaslo . . .

Nač žebrati u okna — její láska otevře si přímou cestu. Dům byl přístupný, v průjezdě

JAN PREISLER.

VÁNEK.

nikoho — a ode dveří, kde bělá se tabulka s jeho jménem, zahnatí se nedá, kdyby tam měla klečeti do rána.

Čekala chvíli, až skulinou pode dveřmi viděla opět kmitnouti se světlo. Zaklepala opět a slabým hlasem poprosila o přístup.

Konečně — konečně zarachotil klíč; vrhla se do pootevřených dveří a stála v tváři v tvář ženě. Karla tu nebylo, jen ona, »ta druhá«, Kristina.

* * *

»Co tu chcete?« zděšeně vykřikla Božka, kterou již zalomcovala první předzvěst křečovitého pláče. »Kdo jste — kde je Karel . . .«

»Přijela jsem jen tak, musela jsem jej zase vidět« pokorně, nepřekvapena a neuražena odpovídala Kristina. Trochu se usmívala; hořce, ale přec.

»Ale on není doma,« dodala pak zcela všedním tonem, »musel do kasina, mezi ostatní.«

»Musím ho mít, chci ho vidět, chci, aby byl u mne,« dala se Božka do dětského pláče a utíkala — utíkala domů a tam v křeči se svíjející matce u nohou křičela: »Chci ho mít, chci, aby byl u mne. —«

A plakala, plakala usedavě, nesmírně. Otec ni matka nevěděli si rady. On ji tedy těšil, křísil a matka šla pro něj do úřednického kasina.

Byla tam toho dne nějaká zábava. Karel tam v poslední chvíli šel, Božce toho neohlásiv. Když pak jej Božčina matka dala vyvolat a vše mu řekla, předpokládal, že Božka bouří snad žárlivostí, domnívající se, že k vůli návratu »té druhé« ji opustil.

Dal se k ní tedy přivésti matkou — a její první slovo bylo »Odpusť . . . . .«

Štěstí, že se vrátil, zapudilo vše; nežárlila, věřila, že k ní šel — aniž on o tom ji ujišťoval — a jen prosila za odpuštění, že mříž na pavlači byla — její neopatrností zamčena . . .

Byla zas poddajná, otrocká, ustupující, žebrající. Nikde nenalézal síly, která by jej přemohla.

* * *

Za krátko potom poručil jí, aby odjela.

Řečí po městě bylo ovšem již dávno dost, ale když řekla mu, že smíchu a řečí bude nyní ještě víc, zamračil se a řekl: »Zítřka jedeš do Prahy.«

Ledová hrůza trhala jí v prsou, když chystala v tupém spěchu své věci. Večer odvedl ji z domova na kvap, ani skoro se neloučila s matkou. Bylo už temno, když ji odváděl, klidný večerní život nádražní zvětšoval její horečku.

Oba byli tiši; nebylo ani o čem mluvit — vše bylo jasno.

»Je konec,« myslila ona. »Nyní se mne zbaví, tak to bývá.«

A jemu vadilo pouze to překonávání souvisících starostí. Zkameněl již také v maloměstském klidu, zlenošil. A trochu nevolno mu bylo; překáželo mu rozčilení té ženy, hořící touhou ještě křečovitě se k němu přimknouti a přece bojící se pohněvati jej dotěrností své lásky.

Božka zapadala již jen v tupé pozorování okolí. Důkladně spočítala nádražní světla, bedlivě stopovala kyvy luceren, dávajících znamení, chytala se veškerou pozorností zvuku elektrických signálů, jen aby nemyslila na sebe, na nezrozené dítě, na osud, který je rozlučoval a na to, co pokořovalo ji nejvíc: že přijala od něho peníze. Přijala je, neboť byla v nouzi a byla jako jeho ženou.

Když vlak již přijížděl, přece chtěla promluvit. Trhlo jí jakési odhodlání, ze všedních věcí, jimiž se zabírala, zoufale přeskočila k tomu, čeho se bála nejvíc.

»Karle — musím tě prosit — zhřešila jsem — pro Boha . . .«

»Ale nech teď hloupostí,« odbyl ji zkrátka, tušíc opětý projev její bezmezné oddanosti.

A tu ovšem nastal okamžik, který očekával, a který jej nejvíce popudil k hněvu: okamžik pláče, strašlivého pláče.

Naložil ji do vozu jak zboží, a tam schoulena v koutě štkala usedavě vzpírajíc se, zakrytí si oči šátkem, a upírajíc červený, opuchlý zrak jen na něj, jen na něj, aby dlouho, dlouho užila drahou jeho tvář.

A když se vlak rozjel, byli oba rádi, že mají tu těžkou chvíli za sebou. Zbývalo chystati nový způsob života.

V Praze bydlela u chudých lidí, v přízemním bytu tiché ulice. Dny ubíhaly líně a přece rychle. Více zahálela, než pracovala. Nečinně sedávala u okna hledíc bez myšlenky v prázdnou ulici a snila jen o všem co zašlo, o svém hříchu, o své lásce a rozloučení a nedovedla si vymyslet, co asi přijde, jak bude dále.

Vytvořila si vždy jen příjemné sny, jimiž bořila starosti skutečnosti.

Často měla nouzi. Práce, jež by ji živila neměla a neuměla; peněz z domova nechtěla. Psala, že jí posílá on. Ale on posílal jen časem, vždyť sama jej ujišťovala, že má dost — a prodávala i zastavovala co mohla.

Někdy zalomcovala jí nepřekonatelná touha, viděti Karla. Přemáhala se a plakala. Lidé, u kterých bydlila, těšili ji, neznajíce její smutek a předpokládajíce, že ji tísní jen jediná starost. A ona se tím přece netajila, že více ji trýzní její láska než její hřích.

Když kvapem blížil se stav, který měl na delší čas naprosto nemožným učiniti jí návrat k němu, odhodlala se ve chvíli prudké touhy uchýliti se ke Karlovi aspoň na chvíli. Byla — sama nevěděla proč — přesvědčena o jeho vzpomínce ale v tu chvíli vznikla v ní myšlenka, že u něho je snad ta druhá, že ta je mu vším tím, čím na krátký čas směla mu býti ona —

Přijela tedy.

Přišla z nádraží v temnu večera k němu, s jistotou, že jej zastihne — a neklamala se. Přijal ji dosti vlídně, ztrávili večer v jeho pokoji v milém, všedním hovoru, skoro veselém, o té druhé nezmínili se ani slovem; cítila, že je klid v jeho nitru, a že zvykl na vzdálenost té druhé — nepoznávajíc, že zvykl i na nepřítomnost její.

K matce nešla, nechtěla ani, jen tak se toho dotkla v řeči, a byla ráda, když zákazem souhlasil s její tajným přáním.

Nikdo nevěděl, že byla u něho. Z rána odjela mnohem klidnější než poprvé a šťastna pokojnými chvílemi předcházejícími nevzpomněla, jak bezútěšný, smutný je její stav teprve nyní.

* * *

Vrátila se zase na svou židli u okna, kam s večerem padala zář uliční lucerny, při níž v temnu pokoje snila.

Ale nastaly dnové smutnější, dnové horečky. Byla slabá, přemohl ji život, touhy, vášně, starosti, bída.

Psala mu na posteli, tužkou, velkými písmenami na velkém archu papíru.

»Jsem nějak nemocna, miláčku — snad ta cesta . . . Ale nebudeš mít starostí k vůli mně, vid? Já jsem zcela klidna, zcela jinak myslím než dříve — jen jedno Ti ještě nedovedu říci. Mám hřích, ale miluji Tě příliš, než abych řekla Ti jaký. Víš, že jsem vinnice — to Ti nevádí; ale nevíš jak jsem zhřešila a nezavrhněš mne. Ale o čem to píši . . . Miluji Tě a stýská se mi — to je vše, co jsem Ti chtěla napsat a vše co dělám, vše je jenom z lásky k Tobě, věř mi to. Uzdravím se brzo; mám jen trochu horečku. Ti lidé zde jsou hodní, dobře mne ošetřují. Nemohl bys mne ještě navštívit? Je dlouho ještě do té doby, kdy se stav můj změní . . . Často si teď vzpomínám na to, jak jsem sem poprvé odjížděla, na tu noc na nádraží. Zdá se mi

JAR. ŠPILLAR.

MELANCHOLIE.

o tom skoro každou noc, slyším to věčné zvonění, vidím to kývání luceren . . . Ani nevím byla-li jsem tenkrát nešťastna anebo bylo-li mi přece jen lépe než teď. Peníze mi nepošlejí, mám dost, nic teď nepotřebuji, až snad potom —

Nevíš co dělají u nás doma? Ale nestýská se mi po nich, po nikom, jsem ráda, že jsem pryč z toho našeho města, neměla jsem tam nikdy nikoho ráda jen Tebe a jenom po Tobě se mi stýská, můj Karlíčku . . .« (Příště dále.)

ČI NEJSEM CYNIKEM . . . ?

V požárech leta jsem spálit šel své smutky a své tísně —
 života víno jsem pít chtěl na řadrech Přírody matky —
 a šílené výkřiky touhy jsem změnit chtěl v úsměvu písni —
 Od příšerné propasti zoufaství jsem divoce utíkal zpátky,
 zděšeně prchal jsem z království Smrti, kam zbloudil jsem sveden —

Tu vyšla's mi v ústrety, Ty, mezi ženami jež jsi mi požehnaná,
 mne vzala's za ruku a vedla mne útulně v života Eden.
 Pak již jsem nevěděl o bolestech a v nitru plála mi jen rozkoš nepoznaná.
 Na oltář duše Tvé jsem položil všechno, svou vášeň a své mládí.
 V květech jsme hýřili bílých a rudých, písničky zpívali naivní a hloupé,
 dívali v oči se bez slova, opilí teplem, jež k objetím svádí,
 a cudně se smáli v těch hodinách čistého štěstí — — —

A je to přec jenom tak hloupé,
 tak blouznivě mluvit o lásce tak krátké a všední, tak mělké a snivé,
 když je již po všem a když tě tak výhodně matka a teta teď vdává —

či jsou přec pravdou ta vzpomínka muka a nocí zoufalých výkřiky divé,
 či nejsem cynikem, a Tys mi vyrvána a žhavou horečkou mi puká těžká hlava . . . ?

MILAN FUČÍK.

Z TRACENÝ RAJ. — NAPSAL JAROSLAV HILBERT. (PRVNÍ POKRAČOVÁNÍ.)

V nesnesitelném rozčilení nalezám se dnes již od třetí hodiny. Mé nervy jsou rozehrány jako síť na tůních a s touhou čekají již propuknutí bouře, již příliš brzy vyvětrily za obzorem. Konečně se zjevuje: těžce nabitě mraky rozlézají se po obloze, vzduch tuhne a děsivá modř objevuje se ve stínech. Nebe tají zlobně dech, díky, myslím si, už propukne v křeč, a stavím se k oknu. Živé duše není na návsi a ticho

je, že bys let motýla slyšel; okamžik však jen a ozývají se kroky a známý hlas dolehá. Paní Nollová* se svým průvodem spěšně blíží se mému oknu. Kloním se a pozdravuji . . . zpět padne kývnutí a pohled . . . a již jako třaskavina vybuchá v mé hrudi starý pekelný smích a trhá ji a řadí v ní s celou zuřivostí odpoutané síly. Odpor je marný, poddávám se také cele, vždyť

* K označení ženské postavy v novele přijal jsem náhodou jméno, které je známo a váženo v našem světě. Abych dokázal, že stalo se tak bez každé zlé tendence a uklidnil mysle, zaměňuji je jiným, jemu zvukově podobným. J. H.

JOŽKA ÚPRKA.

ODPOČINEK.

ulehne. Ovšem, že ulehl, a já spěšně vracím se k oknu — ach, k čemu toho více, když přece určitě cítím, že s ním leží nyní ve mně i ona v troskách.

Bouře zatím se provalila. První modravý dech zašlehl mou síňkou, hrom zarachotil a okna zařinčela. Na znak vrhám se na postel a zavírám oči. Okamžité ochabnutí se mne zmocňuje, jež ale brzy mění se v úlevu a z té opět již klíčí jakási radost, radost nad nevím-čím, snad nad tím hromem, jenž zatím rozkácel se po celém kraji. Pod jeho ostrými ranami otřásá se země, skla oken úzkostlivě řinčejí do burácení a liják tleská k umíravému hukotu v dáli — — ó díky, vzteklé mraky, díky za sebezapomnění hází vám z douště lidský tvor, jehož mysl vtrhá do samého středu vaší bitvy a spíjí se a ztrácí v jejím mohutném řevu — — — — —

* * *

Ne snad čistá potřeba věřícího, ale také ne jenom zvědavost vedla mne dnes do kostela. Touha po onom studeně vznešeném dojmu, jak uvízl mi v paměti z dětských let, ozvala se ráno ve mně a mysl chopila se památky té a zveličila si její význam dle měřítko svého utrpení. Je neděle, na štěstí, a tedy bez prodlení vydal jsem se ku klášteru sousedního městečka. V žáru dychtění bylo mi chvílemi, že již cítím, jak mystická rosa útěchy padá do mého bolestí spáleného nitra a ochlazuje je a tiší . . . když vždy znovu vyrušila mne skutečnost svým hlučným letního dne. Příroda křičela dnes barvami jsouc cele zmokřena po včerejším dešti, jehož stopy slunce zdálo se přímo náruživě vyhlazovat. Země se leskla, nebe prohýhalo modří, ptáci vtíravě cvrlikali, a to vše strhávalo na celé chvíle moji pozornost a rozmetalo konejšivou suggesci chrámové nálady.

Konečně však přece docházím kostela. Stlumená hudba varhan, jež zní z jeho nitra, vzbuzuje ve mně neobyčejné rozčilení a mohutné průčelí, na něž vrhám rychlý pohled, nalézaje se již skoro zcela pod ním, zdá se mi vyzařovati jakési světlo, které mne oslňuje — — ó Pane, dej přiblížití se nejnehodnějšimu ze synů Tvých

stupňů trůnu Tvého a skytni paprsek ze záře Své velebnosti jeho toužící duši!

Vesniční lidé z masa a koženek obráceni ku člověku v kroji, který přešlapuje a kloní se před velkým kusem nábytku, sloupy z kamene, zdi omítnuté a na nich malby, štukové i dřevěné sochy a přímo přede mnou skřín s ohyzně oděným manekýnem — realita — — realita — —. Varhany ustaly, pronikavé zvonění se rozlehlo, lidé padají na kolena, sklánějí hlavy, — a já se dívám již jen na jednotlivé předměty se zvědavostí návštěvníka výstavy, tu s odporem, tu s ironickým úsměvem, tu se zalíbením; klenba je zajímavá, několik obrazů skutečně cenných, kazatelna pravé chef-d'oeuvre barroku, leč . . . mohl bych již jít.

A opět pod oblohou, zmocňuje se mne náhle litostivý vztek proti tomu tam, který mne nepřijal, proti těm symbolům, které mluvily ke mně svou hmotou, proti tomu nezbloudilému zdraví, které vytlačilo touhu, eh, což vím proti komu a čemu vzbouřila se má trpkost. Nu dobře! Střežte si své brány! Nemám zapotřebí podpory, já, duch, který byl, který je a který —?

Trpce sladký dík házím osudu, když zřím paní Nollovou vycházeti z chrámu. »Zájem, zachytni se na něm,« napadá mne; »trochu sádelný,« dokládám a hlavou šlehne mi vzpomínka mé přílišné důvěrnosti k této dámě a cítím zahryznutí vzteku v nitru.

Kloním se k pozdravu; co tu dělám, ptá se.

»Byl jsem ve špatné náladě a šel jsem se podívat na ovečky. Člověku působí teplo v duši vidět časem hloupost milostpaní, které nebesa žehnají, tu pravou, bodrou hloupost s velkýma očima důvěry — —.«

Ani brvou nepohnula k souhlasu smíchu, v který jsem propukl. Obrátila se k Aničce, již právě služka zvedla do náruče a upravovala jí šat.

»A mimo to vyhnala mne z domu vzpomínka události,« pokračuji, »která je blízka našemu poslednímu rozhovoru a proto bych — dovolila-li byste? Děkuji. Hned jsem hotov, neboť událost je krátká, jako sama naše známost byla jen kratičká. Setkal jsem se s oním člověkem v loni na honu kdesi. Z té tlupy zdravých nimrodů

upoutal hned mou pozornost svým bědným zjevem a věděl jsem také okamžitě, že není z těch jež přebytek sil žene do sportu. Tonoucí, chytá se stébla života, pomyslí jsem si a přimkl se k němu. Rozhovořil se o své Athe, která po jeho zdání byla pravým geniem z rodu pointrů, a není možno si představit vroucnější něžnost, než jaká projevovala se v každém jeho slově o ní. Člověk musí někoho milovat, napadlo mne tenkrát jako vás onehdy, ale . . . nenudím vás milostpaní?«

»Naprosto ne,« odvětila lhostejně.

»Ptal jsem se ho: „Dal byste Athu za ženu?“ — Promiňte je brutální, co na to řekl: „Ne; je mi právě proto dražší, že nežádá a nemluví.“ — Byl churav, ovšem; jeho strhané oči prozrazovaly tu hlubokou trpkost přemožených a ve mně vzbouzely soucit s ním . . . ano, ano, člověk nezapře časem křesťana v sobě! Leč byl jsem tak taktní, že jsem mu neprozradil mé ušlechtilé city, ani když jsme se odtrhli od ostatních a vydali se sami k tůním na kachny. Bylo již k večeru a tři vytáhly. Výborný střelec srazil jednu z nich. Padla patnáct kroků od břehu na klidnou hlad, po níž plazilo se sotva několik listů vodních lilí. Atha vrhla se za ní, chňapla ji a obrací se zpět . . . ale zachytivši nohama o stonky rostlin, zaplétá se v zápasu s nimi stále víc a více, až se již noří a tone. Zahvídil ještě, pak odhodil zbraň a rozběhl se do vody. Děs mne sevřel! Vidím, že bařina je mělká ku plavbě člověka a hluboké bahno osudno k chůzi — »Blázne!« křičím naň: »Co to tropíte, blázne!!« — a zvedám pušku k líci, abych mu sestřelil cíl . . . ale než protrhl jsem rudou mlhu v zrak, byl již povrch vody zase hladký jako zrcadlo.«

Paní Nollová, ač z počátku odmítavá, je nyní hluboce dojata tragickým koncem; její hlas se chvěje, jakoby byl prošel slzami.

»Utonul?«

»Ano.«

»Věru, člověk by v světě mnohému ani nevěřil, kdyby ho skutečnost nepřesvědčila.«

Ticho.

»To jest,« pravím pak, »člověk dovede věřit i nedosvědčenému, dokud se spokojí s illusí, milostpaní. Zle je ovšem, rozmete-li mu tuto

někdo. Tak ku příkladu vy jste dojata mou historikou, protože věříte v její pravdivost, ale jak bude, řeknu-li vám, že jsem si ji vymyslíl? Ano, vymyslíl jsem si ji. Ve vás se zvedá nyní bolestná zlost — promiňte, ale přece jen zlost, že byla jste oklamána. Ta však časem přejde a budete lhostejna k věci. Pak ale zase někdy po dlouhé době vzpomenete na ni a tu dáte se již na chvílku unést klamem, na chvílku . . . ovšem nikdy více na trvale, neboť vy víte, že se klamete. A tak to je se všemi a se sebe krásnějšími iluze, jež zavěsil vám kdosi na nos a později je ztrhal, tak stává se nesmrtelnost pohádkou a Bůh pochybným králem v ní, a běda, potřebuje-li člověk opět toho krále a má-li pohádka býti půdou putujícímu k hrobu!«

Dáma a žena zápasily v ní okamžik spolu, pak podala mi ruku a omlouvala se, že prý —. Poroučel jsem se, stočil ku stráni, a obrátiv se tu náhodou, zahlédl jsem ještě v dálce rudý sluník, pohybuující se v rýze mezi dvěma obilnými poli. »Je to nezbytno,« myslím si, »neboť soucit je choulostivé koření, jež lehko zničí mráz. Ostatně ale pravdou je také, že není vždy a každému slastno léčiti se jeho nasládlým odvarem.«

* * *

Jako červ v plodu sedím v mém nitru a hryžu — hryžu — —. Zaměstnání celkem nudné, kdyby nebylo smíchu, tak ale, sláva satanu, je tu dosti bídy pro humor a dosti humoru k bídě. — Oh, brachu, jaký cíl sledoval jsem, zavěsiv se té hodné paní na krk a pláče jí svůj smutek z masa? Co jsem čekal? Jakou pomoc?

Já svěřil ženě svoje trudy,
ta mlčela a plakala —

v básni ovšem, ale dáma na českém venkově zadívá se do dále, jakoby věčné z ní chtěla vyssát, nadzvedne hrud, aby se zdálo, že z nejspodnějších hlubin trhá slova pro to a když pósa připravena zašveholí s líbeznou rozšafností svou zdravou moudrost — — brávo, brávo, milostpaní! Vaše pravda není ani o měsíc mladší než Ural, kloním se jí také hluboce pro její zásluhu o trvání radosti v světě, ba souhlasím s ní skoro až na malinkou odchylku jen: že to,

kam . . . přes bázlivé ano života, které se krčí a tetelí v hrudi — — »Dáble! vzkřiknu: »Ustaneš, dáble!« a je mi, že bych se měl přimknouti k někomu s celou silou úzkosti, jež třese mnou v té chvíli. — K někomu . . . a tvrdé pny stromů jsou kolem, na cestě prašno, za příkopem ohybná tráva, obloha vysoko a jediného živého tvora tu není . . . . Ne ženy, ne psa, dítěte, ach což vím, kdo jím má býti! — jen někdo měkký a dobrý, k jehož nohám bych se vrhl, sevřel je, hlavu vtiskl do nich a vášnivě se rozplakal — — —. Kněz a kostelník vynořili se náhle ze záhybu cesty. Ztrnu na nich pohledem, jakby zjevení byli, a setrvav takto bezděčně, po chvíli teprve zdravím. Děkují hlasně a postupují dál. Patrně již od pomazání, napadá mne, když zřím monstranci v pouzdru, — proč ale ten spěch? A má velká bělovlasá hlava již zase mizí, má krásná hlava, šeptám si nevěda proč a stesk náhle cítím, že teplo šlo kolem, co já stál v mrazu a díval se jen.

Dobíhám chodců a kloním se. »Promiňte, důstojný pane,« pravím. Zastavil se a šedé oči mne zalévají vlídným údivem. »Promiňte, prosím znovu; jsem Luděk Kles a zajímám se velmi o osobu, od níž —.«

Zajíkl jsem se a zmlkl. Vyslovil jakés jméno, podal mi ruku a ptal se:

»Jste snad s ním příbuzný, pane Klesi?«

»Ne, důstojný pane«. Ticho.

»Tedy zemřel . . .« ozvu se roztržitě a opět ticho. Nemožno mu více lháti, nevím, co bych pravdou řekl a jsem nadobro

zmaten. Stud žene se mi horkým proudem do hlavy, rozpaluje skráně a již i v očích žhavost cítím, když tu měkké jeho prsty chápou se mé dlaně, tisknou ji a on mi vlídně praví:

»Přijďte někdy ke mně. A s bohem nyní . . . Třeba zítra, chcete-li.«

»Děkuji . . . a přijdu, otče.«

(Příště dále.)

M. ALEŠ.

KRONIKA. — MALBY V NAŠICH CHRÁMECH. — ZACHOVÁNÍ STAROBYLÉHO RÁZU PRAHY, JEJÍ ÚPRAVA A CO S NÍ SOUVISÍ. — NAKLADATELÉ UMĚLCI, UMĚLCI NAKLADATELÉ. — (PRVNÍ POKRAČOVÁNÍ.)

Poučnou jest historie ruchu záchranného a upravovacího, který se u nás v posledních třech letech na různých místech hlasitěji projevil za hesly: »Zachování starobylého rázu a ladné úpravy Prahy.« Poučnou jest historie ta v celku i v jednotlivostech.

Otázka úpravy Prahy jest toho způsobu, že přes ni denně klopýtáme, v nejrůznější formě na hlavy nám téměř padá, dotýká se našich smyslů a čivů, otázka ta nemůže býti tak snadno českému člověku lhostejnou, vždyť rozhodnutí má téměř o osudu drahého nám města, v nějž báj i dějiny, v nějž snahy, práce, boj, nadšení, život minulých generací vložily tajemný nevy-slovitelný půvab. Časy letí, doba žádá změn, ať již šťastně neb nešťastně začaté práce, nutí rozhodnouti se o mnohém co dotýká se vzhledu Prahy, co má pozměniti tvářnost její po věky téměř nezměněnou. Assanace, splavnění Vltavy, souvisící s tím upravení břehů a nábřeží přímo, kapitál nenasytně hledající cesty k rozmnožení pokladů svých, nepřímo působí k dozrávání toho, z čeho v době nedaleké vzejítí má pozměněný vzhled Prahy.

Jaký div, že ctitelé krásy a majestátu té tajemné, vždy veliké matky měst českých jsou o ni v obavách.

Zprávy o zamyšleném nasypání a obezdění ostrovů Pražských, o zastavení ostrova Kamy velkými bloky čtyř a pětipatrových činžáků, zprávy o zvýšení břehů Menšího města Pražského, o přístavení širokých ramp k mostu Karlovu, o zasypání Čertovky, o zastavení ostrova Velkých Benátek, a jiné podobné, nepřispívají ovšem k nějakému uklidnění myslí ani k rů-

žovým snům o budoucí, jak se praví a píše, Veliké Praze.

Nebylo tudíž podivno, že na různých místech svolány byly schůze, že byly vyměněny náhledy, že bylo postěžováno na to a ono, a že konečně úsilovně přemýšleno bylo o prostředcích a cestách zajišťujících krásu a rozkvětání Prahy.

A schůze ty nebyly nezajímavé. Věc objasnila se po různých stránkách. Zjistilo se, jak se k ní přihlíží na místech rozhodujících. Poznalo se, co sluší provésti k zajištění jistého od náhod neodvislého postupu, a správně se vy-cítilo, že za důležitější práce k úpravě Prahy podnikané sluší vzíti zodpovědnost co možná veškeré inteligenci odborné. Průběh schůzí dovolil posouditi s jakými nadějemi lze přihlížeti k možným nápravám a k zajištění všeho, co by přispěti mohlo, aby vzhled Prahy v rázu a umělecké ceně své při rozvoji města neutrpěl.

Nebylo popíráno, že nynější chvíle důležitou jest pro Prahu, a všeobecným souhlasem se setkalo, že dlužno všemožně všimati sobě — a to i kruhům co možná širokým — všeho co s otázkou úpravy Prahy souvisí, a že sluší v zájmu krásy Prahy býti neustále na stráži.

V schůzích klidně vedle sebe objevila se dvě sice neodporující sobě, však přece jen různá hlediska, jedno užší plně konservativní, druhé volnější širší. Jedno, které přihlíží k tomu, aby starý ráz byl Praze veskrze zachován a sice i v novějších a nových částech užitím historických slohů a imitací starých památek stavebních. Tento jinak sympatický konservatismus nepřipouštějící změn na Staré Praze, ukázal se býti neproveditelným. Lopata a rýč mají u nás takovou svobodu, že s obtížemi se potká i ustanovení jen několika nezměnitelných okrsků, které by na důležitých místech zachovaly nejmalebnější a historicky důležité části Staré Prahy neporušeny. Když

se to nevidělo nutným na rozhodujících místech pro náměstí staroměstské, kde obec sama podnět dala k změnám severní strany, ustanovivši zde novou čáru regulační, kde jinde se to má podařiti? Kde je v to víry, kdo ještě doufá?

Posavadním stavem věcí odůvodněno jest volnější druhé hledisko, abych tak řekl, svobodomyšlnější, kteréž žádá ovšem zachování veškerých umělecky cenných a historicky důležitých památek, však neklade váhy v nových částech po dosažení nějakého dobrou nedůvodného rázu starobylého, uspokojujíc se plně tím, když i při nutných přestavbách, dobré nahrazeno bude lepším, umělecky cenné, cennějším. Ti, kdož sdílí toto hledisko nebojí se nových domů, jen když ony budou míti svůj ráz a umělecký význam rovnocenný starším a starým památkám stavebním. Jim nevadí, když i doba naše projeví se svým ovšem uměleckým způsobem v rázu ulic a náměstí, nedoufají však, že by to dosaženo bylo, když věc ponechána bude náhodě, a žádají tudíž, aby zvláštní zvýšená péče věnována byla konfiguraci nových ulic a náměstí, žádají dále, aby při skupení a řadění budov vládl umělecký jemný cit, jemuž jedině lze důvěřovati, že při respektování toho co stává, dovede přidati rovnocenné nové, a tak i novější části Prahy oživí malebnými pohledy a průhledy.

Toť jsou hlavní hlediska, kteráž již i hesla jeví. Na jedné straně »Zachování starobylého rázu na druhé pak heslo širší »Ladná krásná Praha.« Poznati lze, že hlediska ta jsou lehce slučitelná, ono užší snadno lze širším zahrnouti. Pokud nelze dobré nahraditi lepším, stoupenci obou opravdově a souhlasně toužiti budou, aby Praha v ničem měněna nebyla, to tím spíše, jelikož dosavadní změny zřídka jen vzhledu Prahy prospěly.

Mnozí vidí hlavní závady pro zachování uměleckých a historicky důležitých staveb a pro ladnou úpravu Prahy v nedostatku patřičných zákonů, a od náležitých zákonných doplňků slibují pak sobě absolutní nápravu. Těžko je míti v to tu téměř naprostou důvěru, víme co uzákoněných příkazů se denně přestupuje bez velikých obtíží.

Při rozhovorech o tom, co by se činiti mělo v zájmu Prahy, doporučovali mnozí, aby se čekalo, až se politické poměry změní a možným

se stane řešení ve velkém důležitých hospodářských, technických a kulturních otázek domácích.

Vzácnými byly zdravé hlasy, které za heslem »Bez práce ani koláče,« horlily pro bezodkladnou vytrvalou práci, bez níž ani v Čechách nikdy ničeho nebylo. Kořen zla tkví prý i zde hlavně v lidské hlouposti; šířením smyslu pro krásu, náležitým vzděláváním, nemožnými prý by se staly hříchy nejtěžší a vymizely by zjevy nejkrivější. Pracováním do šíře umožní se půda skutečnému umění a opravdovosti tam, kde nyní vítězí a roztahuje se bezduchá prostřednost a planá fráзовitost.

Mladé hlasy opatrných, snaživých, zrazovaly od kroků, které by se na závažných a rozhodujících místech pokládati mohly za vzdor proti stávajícímu zřízení a řádu, a radily sourozencům a druhům k posečkání až do doby, kdy příčinností a opravdovou snahou se jim podaří domoci se náležitého působení a váhy. Až co jednotlivci pevně státi budeme, pravili, teprve pak mocí postavení svého budeme mocí dvojnásob prospěti i obecním věcem, ovšem i té ubohé Praze, nyní nesluší nám do věcí těch jakkoli zasahovati.

Tiché hlasy starších, starostlivých, upozorňovaly též k opatrnému vystupování, jinak by starší zasloužilí pracovníci mohli se cítiti nemile dotčeni vystupováním mladších, zejména však varovaly nepodnikati ničeho, co by vykládáno býti mohlo v kruzích rozhodujících za smělé a ne-náležité poučování a kantorování.

Zřídka ozvaly se ve schůzích hlasy nejpovolnějších, hlasy odborníků a uměleckých kritiků, jimž jest čas příliš drahým, než aby jej v bezvýznamných schůzích mařiti mohli.

Historie záchranných a úpravných schůzí zaznamenala ještě řadu hlasů různých, které projevily tu větší, tu menší zájem o věc, o níž se jednalo. Však nejde zde o to, abychom věc v tomto směru vyčerpávali. Více zajímá bude to, zda měly schůze ty a rozhovory nějaké zřejmé výsledky.

Kronika o tom zaznamenává prostě: Archiv král. města Prahy zařadil do svých listin několik pamětních spisů podaných v zájmu zachování starobylého rázu Prahy, jež podány byly různými korporacemi slavné radě městské.

Nu a jaké byly výsledky těchto pamětních spisů u slavné rady městské?

Kronika praví: Po několikátém pamětním spise podaném v zájmu zachování starobylého rázu a úpravy Prahy, usnesla se sl. rada městská, aby se na další listy jednotlivě odpovídalo výpočtem obětí, jež obec v zájmu zachování starobylého rázu Prahy doposud přinesla s podotknutím, že ji sotva bude možno i na dále z finančních důvodů věci té stačiti.

A byly městskou radou uváženy návrhy podané v zájmu žádoucí úpravy Prahy? Bylo něco učiněno, aby poskytnuta byla záruka, že upravnovací nové plány dbáti budou důležitého momentu krásy?

O tom kronika dosaváde mlčí.

Nu, s pamětními listy má se to zcela zvláště a není divu, když mnozí pochopiti nemohou, proč se spisy takové vůbec píší. Jsou to spisy vážné, důstojné, určené vrchnostem, které je často vůbec nečtou, aneb přečtou velmi, velmi povrchně, a pro ostatní svět jakoby ani zájem míti nemohly, výminečně jen některý z denních listů přinese o takovém stručnou zprávu. Pisatelé spisů těch musí býti lidé silné víry, lidé důvěřující v zázračnou moc důvodů, jinak by věru času svého jistě vyhodněji použili.

Na věci ovšem změnilo by se mnohé, kdyby pisatelé opatřili pamětní spisy, velikým silným hlasem, který by v pravý čas promluvil ke shromážděné vrchnosti, který by spící budil, a hluchým ušim otevřel, kdyby včarovali do hlasů těch sílu bubnů a polnic, kdyby jim vdechli vřelost, kterou by neodstrašovala nejtupší lhostejnost ani krajní neoprávněnost. Však dokud nedovedou svému dílu do vínku vložit takový vzácný dar výmluvnosti, jsou věru důvěřivými, pakli očekávají, že síla důvodů způsobí nápravu v kterémkoli směru.

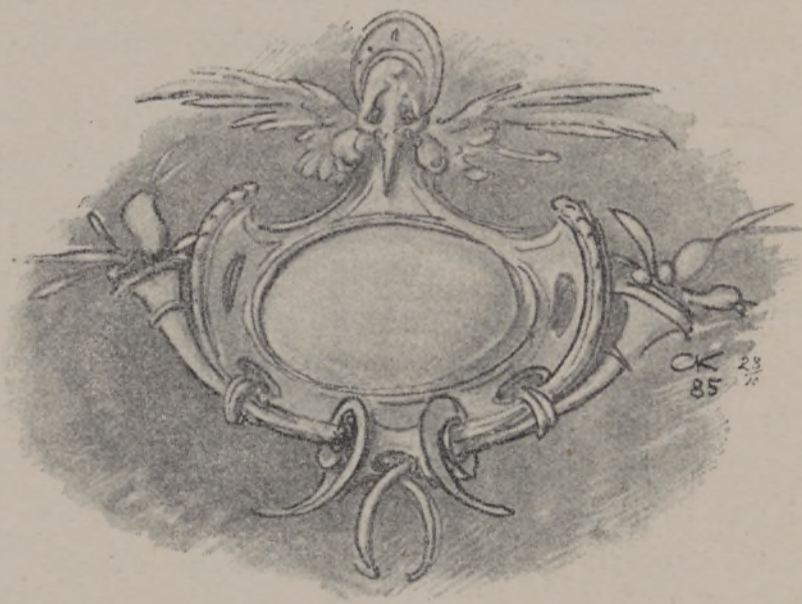
Je to věru nemalý kříž s pamětními spisy. A přece jak jinak blížiti se k vrchnosti žádáme-li něco, než s uctivým listem pamětním. Nemá-liž ona pak povinnost zachovati jistou blahovolnost oproti projevům dobrou vůlí diktovaným a s náležitou uctivostí podaným? Nemá-liž respektovati volný, hromadný celkovým zájmem diktovaný projev?

Nu, co činiti? Vrchnost má již svá práva.

Co děje se zatím v Praze v době čilého ruchu záchranného? Na mnoha místech téměř zuřivě se bourá a hlavně tam, kde bychom si byli přáli Prahu nezměněnou.

Náměstí Starého Města, náměstí Menšího Města, Ostruhová ulice straší vybouranými domy. Mizí malebná loubí trhová měst Pražských na pravém i levém břehu Vltavském. Dávno již zmizel, a v zapomění upadl dům Veleslavínův, zbouráno jest charakteristické nároží Jindřišské ulice a Václavského náměstí, zmizela řada zajímavých domů na trhu drůbežném. A jakou byla náhrada za domy ty? Nahražují na místech těch povstale nové domy svou hodnotou uměleckou domy sbořené, získal přestavbou vzhled ulic, získal jejich ráz? Srovnajme svědomitě pohledy nynější s dřívějšími při náměstí Menšího Města, na trhu zelném a drůbežném a jinde, otažme se, zda nachází někdo pro vzhled Prahy něco radostného v těch změnách. Na místě prostého, přirozeného, silného a malebného, nastupuje většinou vyšnořené, nepřirozené, malicherné a nemalebné. Bůh to sud!

(Příště dokončení.)

V PŘÍRODĚ prof. Jul. Mařáka. Skizza uhlem, plná suggestivní nálady. — Jediný verš básníka, jenž dovede malovati celé eposy. — Vzpomínáme z velkých jeho cyklů r. 1878 a 1879. v Berlíně a Mnichově vystavenou »Lesní samotu«, »Čtyři roční a denní doby«, 13 kartonů »Lesních charakterů« i nástěnné malby v královské loži Národního divadla. — Všecky obrazy z posledních let zmizely ihned po dokončení v majetku soukromém.

SKIZZA zemřelého Frant. Hoška († 9. května 1895.) — vliš do jídelny.

Pastelová kresba prof. Fr. Ženíška, jest jednou z výtečných studií k jeho »ADAMITŮM«, velkému historickému obrazu, jehož dokončení bohužel na nějaký čas odloženo.

Jan Preisler — »VÁNEK.« Viz »Volné Směry« str. 46 č. 1.

Jar. Špillar svojí »MELANCHOLIÍ« podal prostě portrét těžkomyslného dítěte bez úmyslu allegorisovati.

Jožka Úprka přerušil od nějaké doby své spojení s Prahou skorem úplně, zapadnuv v rodný svůj kraj, mezi čacké Slováky moravské, a zbloudí-li časem nějaká ukázka činnosti jeho k nám, vane z ní vždycky jednak láska a pochopení pro lid, v jehož bezprostřední blízkosti umělec žije, jednak úplná samostatnost a rázovitost v podání předsevzatého předmětu. To platí také o »Odpočinku.« —

Mik. Aleš vždycky celé svoje kompozice neimprovisuje, důkazem toho na str. 87. připojená črta jedné z postav »POCHODU RAKOCZIHO«. — »PŘÍTELE Z TŘÍ ŘÍŠÍ« podáváme jako ukázkou z II. (posledního) dílu právě vydané publikace »MIK. ALEŠ«.

VIGNETA, návrh sochaře prof. Celdy Kloučka z r. 1885. Návrh na SGRAFFITO z r. 1890.

ZPRÁVY UMĚLECKÉ.

V dubnu minulého roku podala Umělecká Beseda společně se Spolkem architektů a inženýrů městské radě memorandum, žádajíc v něm o sestavení zvláštní umělecké komise, jíž vyjádření připadaly by všechny otázky stavební, regulační a umělecké. Komise tato skutečně zřízena a jmenování městskou radou členy jejími následující pánové: archit. Bělský, Fanta, Koula, sochař Klouček, Polívka, Roštlapil, Ohman, Stíbrál, Schulz, Zítek. Komise má právo sama se rozšířiti. Veškeré otázky pravidelně nyní městskou radou této komisi k vyřízení bývají předkládány. Tak rokováno o upravení náměstí Senovážného, okolí Rudolfiny atd. V poslední době uloženo komisi rozhodnouti o tom, má-li kostel sv. Václava (v bývalé trestnici) býti sbořen či re-staurován.

Socha sv. Ignáce z Lojoly. Sochař pan Schnirch uznává vysokou uměleckou cenu skupin, jež při velké povodni 4. září 1890 s oblouky mostu Karlova se sesuly a částečně opět vyloveny, uloženy pak byly v zahradě paláce hraběte Trautmansdorfa v Letenské ulici, nabídl se městské radě, že za honorář 800 zl. skupinu výše uvedenou sestaví, aby dle takto sestavené skupiny určiti se dalo, zda restaurace možna, či nutno-li opatřiti kopii novou. Po dlouhé debatě, v níž o uměleckých otázkách chtěli rozhodovati naši advokáti, částka 800 zl. pro skupiny povolena. V měsíci říjnu sešla se mise, sestávající z pp. arch. Fanty, Hlávky, Kouly, Mockra a Polívky, prof. Hostinského, dra Chytila, prof. Čelakovského a Golla, ředitele Jelínka, inženýra Heraina a sochařů Maudra, Schnircha a Stanislava Suchardy, i městských radních Péra a Tichny a zástupců úřadu stavebního, jež navrhla, aby sousoší to jako vzorná památka umění století minulého zachováno a na původní místo postaveno bylo. Vzhledem k tomuto

dobrozdání, a po onom technické komise, požádala městská rada sochaře p. Schnircha o podání rozpočtu na rekonstrukci s případným doplněním, a na kopii sousoší toho. Na základě těchto rozpočtů stane se pak definitivní rozhodnutí.

VÝSTAVY.

VÝSTAVA GRAFICKÝCH UMĚNÍ, v níž zastoupeno téměř 60 zvukných jmen sbírkou 160 listů leptaných rytin a kamenotisků, otevřena byla počátkem listopadu v Saloně Topičově — bez odporu jedna z nejzajímavějších výstav, vedle výstavy anglického stylisty Waltra Crane-a tamtéž pořádané.

Nebylo tu senačních čísel pro vkus širokých vrstev, ale dosti pro ty, kdo pro rozšíření svého obzoru po vážném umění toužili. — Ale kdepak toužiti po vážném umění! Takovými věcmi si naše vychvalované »uměnímilovné« obecnstvo hlavu neláme. Na jedné straně zvykli jsme viděti úplnou lhostejnost vůči umění výtvarnému, na druhé straně kritikářské všerozumitelství, nad nimi pak prázdnu nafouklost samozvanců, kterým v touze po »aristokratickém —, vypjatém« umění stačí zatím bezkrevně napodobený, zkomolený některý ať již hodně starý a nebo docela moderní cizí mistr. Tito jako jednotlivci dají se ovšem přejít úsměvem, ale kdy konečně ta všeobecná, nekonečná lhostejnost, kdy konečně ta bude prolomena? — Jen strpení!

Zatím řekneme, že výstava grafická není v Praze novinkou. V posledních letech, zvláště pak na letošní jarní výstavě v Rudolfinu bylo oddělení grafické jedním z nejzajímavějších jak množstvím, tak i kvalitou.

Mnohé z listů jarní výstavy se opakují (na př. Raffaeli, Zorn, Unger, Thoma, Liebermann, Lautrec, Greiner atd.). Za to neradi postrádáme mnoho jmen nejlepších (Klinger, Herkommer atd.).

Ze známých jmen u Topiče zastoupených jmenujeme na předním místě Felicienu Ropse, kterýž, ač snad jednostranný, přece jen svůj silný a osobitý názor moderní společnosti, hlavně a v první řadě ale moderní ženy ve svých technicky hotových, leptaných rytinách tak výtečně uplatňuje. Škoda, že zastoupen jen osmi listy. — Vedle něho Andreas Zorn, ač všechny své věci výborně charakterisuje, zůstává přece jen bravurním technikem. — F. J. Raffaeliho (vystavil 3 listy způsobem provedení pro něho karakt.) čítají Francouzi vším právem ku svým nej přednějším naturalistům. Legrand vystavuje výborné studie (ze života baletek), které tak leckde na triviálnost hraničí. — Hans Thoma, Němci slavený naivista vystavuje 7 listů. Při některých jeho listech nemůžeme se ubrániti pocitu jisté strojenosti. — Leptané rytiny K. Stauffera příliš fotograficky pečlivými nám připadají. — Vogeler zastoupen výbornými, snivě pohádkovitými jednoduše podanými věcmi. — Dva nejlepší němečtí naturalisté Liebermann a Leibl zastoupeni každý jedním listem. Dále zmiňujeme se o výborných litografiích spolku pro původní lept. rytinu v Karlsruhe a barevných litografiích Alex. Lunois a H. Lautrec-a. — Vesměs dobré věci pak vystavují Greiner, Frenc, Kirchner, Overbeck, Mayer, Unger, Tissot Lander, Welti a j. Z domácích nalézáme zde pouze jméno E. Orlik.

Vyjmenovali jsme řadu zajímavých uměleckých jmen, výstavkou zastoupených, ale kde byl zájem pražského publika, když jsme práce jejich shlíželi. Tou dobou rozebrálo se sotva deset lidí denně, aby Topičův Salon navštívilo. A četli přece lokálky v denních listech, viděli ohromné návštěvní tabule po hlavních třídách se cloumající! A nešli by tam ani dnes, kdyby nebyly ty lokálky i afiché doplněny — vždyť řekli jsme »jen strpení« — novými řádkami:

ANNY COSTENOBLOVÉ

TRAGÉDIE ŽENY

cyklus 6 obrazů

(6 opravuje se na 5 a při tom se proslýchá, že c. k. policie jeden vystaviti nedovolila).

A od té doby je salon plný, »ukázky největší sensace z dekadentského umění berlínského« táhnou znamenitě!

Vysvětlování »nejmodernějších« banálností slečny Costenoblové ponecháváme básníkům stejného duševního rozpoložení, v jakém pracovala ona svůj cyklus. Oni nechť rozsoudí, zda dané téma je vystiženo. Řekneme pouze to, co po stránce výtvarnické o nich říci dlužno: Jako cyklu schází obrazům těm vnitřní spojitosti zevnější uspořádání; jako malby nesou sice na sobě ráz »moderního« nazírání na barvy, ale beze vší konsekvence, tuto nekonsekventnost vyžaduje snad vyjádření »nejniternějších« pocitů. Tělo ku př. mladistvé ženy (obr. 1.) »v touze po lásce« zčervení jako rak, (obr. 2.) »čisté štěstí ryzí lásky« plove v duši autorky v náladě špinavě zelené, (obr. 3.) »zoufalá, horoucí touha po vzdáleném« srší jiskrami odkudsi do temna noci atd. — Štěstí ještě, že máme po ruce »obsah« obrazů, jinak by bylo potřebí, aby sl. Costenoblová vykládala své nenamalované, básnické city zvědavému publiku s tou drzou odvahou, s jakou rýsuje na plátno zpotvořená lidská těla, s jakou je natírá jednou červenou, jindy zelenou a opět jindy indigovou barvou.

A bylo by to pro vývoj umění neskonale dobře: člověk by tak ve víru smělych slov zapomněl na to, co platí dosud o umění výtvarném a myslel by, že účelem jeho jest malovati nesmyslné banálnosti. Takto přichází k názoru, že účelem dekadence je, přiváděti ad absurdum veškeré prostředky, jichž každý umělec a tedy také umělec-dekadent k vyjádření stavu své nemocné duše potřebuje.

VÝSTAVA posledního historického obrazu, »Tu felix Austria nubes«,

jakož i jiných dosud ve Vídni nevystavených děl rektora zdejší c. k. akademie umění, prof. V. Brožíka ve vídeňském Künstlerhause vnucuje nám trpkou otázku do péra: »Proč zůstávají v některých atelierech ukryta tak mnohá díla právě těch veličin, kteří v první řadě jsou povoláni, aby i dorost umělecký vzdělávali i budili zájem kruhů mimouměleckých, proč odklízí se jiné tichounce z Prahy, aby jich tato nikdy více nezřela?« — Netážeme se tak ve zlomyslné všetečnosti, aniž se obracíme otázkou pouze na jednoho vynikajícího výtvarníka českého.

SOUTĚŽE UMĚLECKÉ.

Obec města Kladna vypisuje veřejnou soutěž na získání návrhů na stavbu radnice. Ceny vypisují se dvě: 1000 korun a 600 korun. Porota sestáváti bude z delegátů městské rady, obecního stavebního odboru a znalců, které městská rada přibere. Lhůta vyprší dnem 30. prosince 1896 v 6 hodin večer.

Zajímavou soutěž vypsalo svého času kuratorium uměleckého průmyslového muzea na následující předměty: 1. předmět osvětlovací ze železa kovaného, 2. šperk, 3. vazbu knihovou. — Lhůta končí 30. listopadem.

K soutěži na monumentální fontánu před Rudolfinum jmenována býti měla jury radou městskou ke dni 6. listopadu 1896. Dodnes však novinami ohlášeno jediné jmenování pp. sochařů Maudra a Myslbeka a architekta Mockra, ačkoliv úplná jury dle podmínek skládati se má ze dvou sochařů, dvou architektů a jednoho malíře.

Při soutěži vypsané firmou Grimme a Hempel v Lipsku na plakát pro libovolný obor, k němuž došlo na 700 návrhů, uděleny 2 druhé ceny (po 1000 mk.), 1 třetí (700 mk.), 6 cen po 300 mk. a 11 cen po 200 mk. Mezi těmito cenami počtenými pracemi nacházejí se také díla umělců českých a sice p. Šimůnka, žáka školy prof. Pirnera, a Vladimíra Županského, žáka školy prof. Hynaise. Tento mimo to obdržel při konkurenci lipskou firmou Devrient a Giesecke na plakát továrny pro výrobu velocipedů druhou cenu (500 mk.) ze 300 došlých návrhů.

POSLEDNÍ ZPRÁVA.

Professor V. Brožík, rektor zdejší c. k. akademie umění zvolen členem »Institut de France« (»Membre Associe«) v třídě výtvarných umění.

C. KLOUČEK.

SGRAFFITO.

Listárna redakční.

MUC. V. V. (Dohra.) — *Boř.* — *J. Šumavský.* — A. S. (Prometheovi a j.) — *Jos. K.* (Homo hominum.) Neuveřejníme. — Sl. *E. V. K.* (Smrt Libušina a j.) Četli jsme od Vás lepší verše; prosíme o další ukázky. — Stud. fil. *O. H. M.* Prosíme o další práce; ze zasláního nelze soudit.

Dopisy neodpovídáme; nebudtež tedy zasílány poštovní známky.

Literární příspěvky budtež zasílány na adresu: *Jaroslav Hilbert*, Praha II., Jungmannova třída 7. — *Karel Mašek*, Praha I. 83, Rudolfovo nábřeží.

Spisy redakci zasláné.

Rozhledy. Ročník VI., třetí číslo ze dne 1. listopadu 1896. s obsahem: F. V. Krejčí — Hermann Bahr. V. Hladík. — Ze Schwening, Klen — Mladé duše. (Román.) K. B. Hájek — Nebudte tvrdi. (Báseň), P. — Světová dělba práce. Rozhledy po literatuře, umění a vědě. Rozhledy politické a socialní. Řídí: F. V. Krejčí. J. Pelcl. F. Soukup a F. X. Jiřík.

Moderní Revue pro umění, literaturu a život. III. ročník číslo 2. V textové části jsou příspěvky od: Jiří Karáska, Adolfa Donatka, Viktora Dyka, Jous Karla Huysmaosa, René Marce Kilke, St. K. Neumanna, Luisy Zikové, Karla Hlaváčka, Karla Kamínka a Arnošta Procházky. Vede: Arnošt Procházka.

Nový život. Měsíčník pro umění zábavu a vzdělání. II. půlrok, číslo 2. S. Bouska — o Březinovi, Fr. Kyselý — Nevěsta, S. Bouška — Paul Verlain. Rozhledy a posudky literárního a výtvarného umění. Vede Karel Dostál-Lutinov.

Ženský Obzor. Ročník I., 17. číslo ze dne 10. listopadu. Obsah: Emancipace a koedukce od Víta Kellnera, Naděžda V. Stazova, dle statí V. V. Stazová podává Božena Jiránková, vyšší ženské kursy v Petrohradě od hrab. Iny Kapnistovy. Práh, novela od J. S. Turgeněva. Svědomí, studie k intimnímu dramatu od Jarosl. Kvapila. O ženském hnutí v Rakousku od Terezy Schleisingerové-Ecksteinové. Básně Žofie Šebkové a rozhledy. Vede Vít Kellner.

Časopis přátel starožitností. — Naše Listy. — Radikální listy. — Lípa. — Čas. — Oponský týdeník. — Osvěta. — Labské proudy. — Studentský sborník. — Tábor. — Zlatá Praha. — Těšínské listy.

Na zakoupení Alešovy »VLASTI« přispěli: V. Otokar Červený, Kiev 5 zl., sbírkou p. Fr. Lichtáka v Poličce 10 zl., k tomu z čísla předešlého 234 zl. 38 kr. Celkem 249 zl. 38 kr.

Nákladem a péčí spolku »MANES« vyšly:

Mikuláš Aleš.

Díl I. Práce předmětem historie se dotýkající.

Díl II. Pokračování dílu I., různé ilustrace a práce dekorační.

Díl III. Národní písně a říkadla.

Jednotlivé svazky prodávají se po 2 zl. Původní plátěné desky na celé dílo 1 zl. Celé dílo v původní vazbě 8 zl.

Předplatitelé »VOLNÝCH SMĚRŮ« obdrží

Listy z Palety

(vydané roku 1894)

za sníženou cenu 50 kr. Objednávky vyřizuje administrace »Volných Směrů« nebo pokladník spolku J. Štenc v Praze II., Plavecká ulice čis. 13.

Vývoj miniaturního malířství českého za doby králů rodu jagellonského.

Napsal a pomocí české akademie císaře Františka Josefa pro vědy,
slovesnost a umění vydal Dr. Karel Chytil.

Dvacet tabulek ve světlotisku a jeden dvojnásobný list; 32 světlotiskové
ilustrace v textu.

V Praze 1896. Nákladem spisovatele (Praha III., 148).

Cena v tuhých deskách 20 zl. 60 kr.

PAMÁTKY VÝTVARNÉ

z Československé výstavy Národopisné r. 1895.

SEŠIT I.

Dílo toto podá světlotiskem množství vynikajících předmětů z různých oborů práce umělecké. Nábytek, řezby, výšivky a součásti krojové, lístky rukopisných památek, vazby, faience a majolika, sklo, práce z kovu, bohoslužebná náčiní a roucha poslouží všem, kdož v kterémkoli z těchto oborů pracují, jako vhodné při studiu vzory a obeznámí kruhy širší s dobrou prací domácí.

Dílo vycházeti bude ve lhůtách měsíčních po sešitech o 10 obrazích. 12 sešitů o 120 listech utvoří celek, k němuž přiložen bude při posledním sešitu náležitý text a seznam.

Předplatné na celé dílo aneb na 6 sešitů přijímá p. **Boh. Schnirch**, sochař na Král. Vinohradech.

Předplatné pro Prahu obnáší: na celé dílo 18 zl. r. m.
na 6 sešitů 9 «

Kdož si přejí dílo toto poštou odebrati, přidejtež laskavě 20 kr. na rekomandovanou zásylku každého sešitu.

Cena sešitu v knihkupectví zl. 1·10 r. m. — Dílo toto prodává se v ceně výrobní a proto nelze povolití nižádných srážek.